

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АКСІОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 378.047

Юрій Пелех, кандидат педагогічних наук, професор кафедри початкової освіти,
проректор з міжнародних зв'язків та наукової роботи
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука,
м. Рівне,
докторант Інституту вищої освіти АПН України

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АКСІОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття присвячена проблемам розуміння цінностей та ціннісних орієнтацій, їх розкриттю у різних філософських системах, якими багате аксіологічне знання. Автор намагається систематизувати різні типи аксіологічного знання та на цій підставі сформулювати таку систему філософських координат, в яких надалі здійснюватиме визначення основних стратегій формування ціннісно-смыслового змісту особистості сучасного педагога.

Ключові слова: аксіологія, цінності, онтологізм, аксіологія, психологізм, логіка, етика, естетика, ідеальний тип.

Постановка проблеми. Кризові явища сьогодення змусили науковців та філософів звернутися до, вочевидь, фундаментальної проблеми нашого часу – духовного світу сучасної людини. При цьому, особлива увага нині приділяється ціннісним установкам та моральним настановам особистості. Фактично, сьогодні можна говорити про своєрідний Ренесанс теорії цінностей, що спричинено новими соціально-культурними та науково-технічними реаліями дійсності. Тим більше, це актуально в контексті осмислення теоретико-методичних засад формування ціннісно-смыслової готовності майбутнього педагога до професійної діяльності.

Мета статті. З огляду на вищесказане, ми вважаємо цілком вмотивованим наше прагнення здійснити аналіз змісту теорії та методології сучасного аксіологічного знання. Такий аналіз дозволяє нам створити своєрідний філософський фундамент для визначення основних стратегем формування ціннісно-смыслового змісту особистості сучасного педагога.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Питання цінностей і ціннісних орієнтацій знаходиться у центрі уваги з давніх-давен. Фактично не було жодної філософської системи, в якій би не озвучувалася тема цінностей. Очевидно, тут варто згадати класичну спадщину античних авторів Сократа, Платона, Аристотеля,

які обґрунтували закони відповідності та гармонії [11].

Формальну появу аксіології як окремої філософської галузі слід пов'язувати із запровадженням у науковий обіг терміну “аксіологія”, що вперше був використаний у творах П. Лапі та Е. фон Гартмана на початку ХХ сторіччя. Саме цим терміном науковці позначили новий та самостійний розділ філософії, що зосередився на ціннісній проблематиці.

Аксіологія як особливий розділ філософського знання виникає тоді, коли поняття буття розщеплюється на два елементи: реальність і цінність як можливість практичної реалізації. Завдання аксіології у такому разі – показати можливості практичного розуму в загальній структурі буття. У зв'язку з цим, можна згадати праці Е. Дюркгейма [7], який цінності пов'язував з “колективними уявленнями”, що складають у сукупності “колективну свідомість”. Не можемо пройти повз “розуміючої психології” В. Дільтея [6]; “Положення людини у космосі” М. Шелера [23], “Логічних досліджень” Е. Гуссерля [5], де останній створює модель свідомості, яка орієнтована на культурні цінності. Маємо згадати “розуміючу соціологію” М. Вебера [2] та “філософію здивування” Т. Парсонса [16].

У вітчизняній філософській літературі проблема цінностей стає предметом детального і серйозного вивчення, починаючи з другої

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АКСІОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

половини ХХ сторіччя. Тільки у 60-х роках філософи звернулися до усвідомлення ціннісних дефініцій у руслі марксистсько-ленінської парадигми. При цьому аксіологічна тематика інтенсивно обговорюється в рамках соціальної філософії, культурології, етики та естетики. Тодішні дискусії демонструють швидке зростання інтересу до специфіки духовного світу особистості, її ціннісних орієнтацій та регуляції поведінки й діяльності [17]. Зокрема, дослідники історії вітчизняної аксіологічної думки відзначають роботи таких авторів, як С. Анісімової, Л. Архангельського, В. Бакірова, Є. Боголюбової, Л. Буєвої, Г. Головних, Д. Дубровського, А. Здравомислова, Л. Когана, Л. Кузнецова, В. Малахова, А. Москаленко, І. Нарського, В. Сержантова, Л. Столовича, А. Уледова, Л. Чухіної, Н. Чавчавадзе, А. Яценко та інших.

Окремо слід виділити фундаментальну працю М. Кагана “Філософська теорія цінності”, в якій автор запропонував власний оригінальний варіант аксіології культури [10].

Виклад основного матеріалу. На сьогодні сформувалося уявлення про суть поняття “аксіологія” (від грец. *αξία* – цінність) як теорію цінностей, розділ філософії. Аксіологія вивчає питання, пов’язані з природою цінностей, їх місцем у реальності, структуру ціннісного світу, тобто зв’язок різних цінностей між собою, з соціальними і культурними чинниками та структурою особистості. Проте аналіз цінностей входить як аксіологічна компонента не лише у філософію, але й у багато соціологічних, психологічних, етнологічних та інших концепцій. У педагогічному контексті аксіологія постає як наука про цінності освіти, у яких представлена система принципів, норм, канонів, ідеалів, що регулюють взаємодію в освітній сфері та формують відносини в структурі особистості.

Якщо говорити про типологію аксіологічних течій, то до сьогодні у філософській літературі можна відшукати різні способи їх класифікації, які, як правило, виходять із способу трактування природи цінностей.

Так, А. Едель виділив три напрями аксіологічних досліджень: ідеалістичний, натуралістичний та прагматичний. Т. Любимова розрізняє три типи теорій цінностей: теоретико-соціологічні, метафізичні (методологічні), негативно-критичні. У працях А. Мессера можемо знайти чотири напрями досліджень: феноменологічний, ідеалістичний, ідеалістично-реалістичний та реалістичний. М. Кіссель виокремлює п’ять типів аксіологічних теорій:

натуралістичний психологізм, трансценденталізм (Баденська школа неокантіанства), персоналістичний онтологізм, культурно-історичний релятивізм, соціологізм. Л. Столович вказує сім течій: психологічну, натуралістичну, соціологічну, логіко-семантичну та семіотичну, об’єктивно-онтологічну та феноменологічну, екзистенціальну та теологічну. Найбільше підходів до побудови теорії цінностей виділив В. Вейкмайстер: утилітаристсько-економічний, емоційно-інтуїтивістський, метафізичний, персоналістичний, психолого-генетичний, феноменологічний, інструменталістський, естетичний, гуманістичний, релятивістський, емпірико-пізнавальний, лінгвістичний та ін.

Слід зауважити, що відомий теоретик аксіології М. Каган наголошував на справедливості всіх згаданих класифікацій. На нашу думку, найбільш продуктивною для подальшого дослідження буде використання класифікації аксіологічних концепцій, що була запропонована М. Кісселем. Водночас маємо зауважити, що для позначення основних ідей означених концепцій ми спираємося на праці сучасних вітчизняних та зарубіжних дослідників феномену цінності, зокрема І. Бичка, Г. Головних, П. Гнатенка, М. Кагана, Є. Подольської, В. Рижко, В. Сагатовського, Л. Столовича, В. Табачковського, І. Цехмистро та інших.

Згідно з теорією *натуралістичного психологізму* (А. Мейнонг, Р. Пері, Дж. Дьюї, К. Люїс), джерело цінностей полягає в біопсихологічних інтерпретованих потребах людини, а самі цінності можуть бути емпірично фіксовані. Розбіжності щодо того, що саме перетворює у суб’єкт предмет у цінність (необхідність чи почуття задоволення) знайшли своє відображення у різних формах психологізму.

Зокрема, у поглядах Р. Пері панувало переконання, що людині притаманно жити та діяти у світлі очікування, що є по відношенню до об’єкта попереднім інтересом, а сама цінність виступає його функцією. Для Дж. Дьюї характерне твердження, що генеза цінності опосередкована ситуацією, діяльністю людини (передусім мислительною), тому вона не може бути властивістю предметів або явищ. Таким чином, цінність постає мислительним утворенням, що інструментально необхідне для витлумачення соціальної ситуації. Водночас Дьюї розрізняв об’єкти, що “провокують” ціннісне ставлення, та самі цінності, прагнення та бажання. У бажанні, що знаходиться в основі ціннісних установок, на його думку, розрізняються два рівні – прагнення та цікавість, а також фактуальні та ціннісні судження. До перших відносяться: “Мені це

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АКСІОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

подобався”, “Я це люблю”, до других – “Це заслуговує на увагу”, “Цим варто насолоджуватися” і таке інше. Зрештою, всі ціннісні судження – судження суб’єктивного досвіду, а тому потребують експериментальної перевірки.

Австрійський філософ А. Мейнонг вважав, що суб’єктивність ціннісних переживань доводиться тим, що один і той же об’єкт викликає різні ціннісні відчуття у різних індивідів, а деколи і в одного й того ж, але при цьому філософ бачив у відчутті цінності лише симптом цінності, єдине феноменально доступне нам у ній, а, отже, таке, що залишає місце і для ноуменально цінного, яке не обмежується рамками суб’єкта. Крім того, у своїй книзі “Психологічно-етичні дослідження з теорії цінностей” А. Мейнонг оголосив неспроможними спроби виводити цінність об’єкта з його бажаності або його здатності задовольняти наші потреби, оскільки відношення тут швидше протилежні: бажане для нас і задовольняє наші потреби – те, що ми вже вважаємо для нас цінним [13].

Дж. Сантаяна у праці з естетики “Почуття краси” відзначав, що для існування цінності необхідна “емоційна свідомість” [21]. З цієї точки зору, наприклад, краса (як цінність) є емоція, афект нашої природи, що виявляє волю та повсякчасно оцінює дійсність і, натомість, не є змістом сприйняття факту або відношення. Зрештою прояв психологічного настрою, суб’єктивного ставлення людини до об’єктів, що нею оцінюються, у цінностях вбачали суб’єктивно-ідеалістичні теорії, представлені позитивізмом, емотивізмом, лінгвістичним аналізом в етиці, ефектно-вольовою концепцією У. Ербана, Д. Пролла, К. Люіса та інших. Як правило, у цих авторів цінності виступають у ролі своєрідної рушійної сили, подібної до ідеї або волі, що звернені до дійсності [19].

Значного розвитку аксіологічна теорія у формі *трансценденталізму* набула в працях філософів-неокантіанців. Зокрема, варто згадати Баденську школу (В. Віндельбанд, Г. Ріккерт), а також праці інтелектуального главы Марбургської школи Г. Когена [12]. Останній обстоював думку, що істина походить не з відповідності знань реальності, а з етичних норм та цінностей, які приносяться у пізнання. Зрештою, Коген вважає, що цінність забезпечує взаємозв’язок трьох власне філософських дисциплін: логіки, етики та естетики в обґрунтуванні єдності та цілісності духовної культури. Тут доречно згадати іншого марбургця – Е. Кассіра, який також обстоював думку про існування єдиного світу – “світу

культури”, де ідеї розуму виконують поряд із категоріями конституюючу функцію творення світу. Кассіер називає їх “символічними функціями”, оскільки вони являють собою вищі цінності, пов’язані із “божественним” в людині – принциповою здатністю до творчості. Недаремно філософія культури Кассієра визначає ідеалістичне розуміння людини як “тварини, що творить символи” [20].

Що стосується баденців, то весь реальний світ вони поділяли на буття (дійсність, існування) та цінності, які не існують, знаходяться поза і над буттям. Як писав Г. Ріккерт, сутність цінностей саме і полягає у їх значимості, а не у їх фактичності [18].

Цікаво, що В. Віндельбанд розглядає філософію як критичну науку про загальноприйняті цінності, яка має бути роздумом про вічні цінності, що, підносячись над змінними тимчасовими інтересами людей, обґрунтовані вищою духовною дійсністю, а дуалізм світу дійсності та світу цінностей (сущого і належного) проголошує “священною таємницею”, пізнавати яку покликані філософи. При цьому історію мислитель розуміє як процес усвідомлення і втілення цінностей, які поділяє на категорії: релігійні, логічні, естетичні та етичні. Віндельбанд ставить серйозну проблему співвідношення цінностей особи і цінностей групи, яка актуальна і сьогодні: “Для філософського роздуму усяди виникають питання, як примирити цінності внутрішнього життя особи і масові цінності зовнішнього життя у вільній від протиріч єдності” [3, 34]. На думку Віндельбанда, саме трансцендентальний метод має допомогти визначити значущість цінностей у різні епохи в різних сферах людської культури.

Г. Ріккерт виділяв шість сфер і відповідні їм ціннісні системи: мистецтво, етика, еротика (блага життя), наука, містика і теїзм. Співвіднесені з цими системами одиничні феномени утворюють людську культуру і виступають як втілення вищих цінностей – істини, добра і краси. Слід зауважити, що для Ріккерта цінності – це ідеал, носієм якого є трансцендентальний суб’єкт (“свідомість взагалі”), і вияв вищого ступеня свободи людської особистості.

Як бачимо, наданням цінностям самостійного онтологічного статусу, неокантіанці виводять аксіологічну тему в розряд філософських пріоритетів.

Макс Вебер у рамках *соціологічної концепції* розвинув уявлення неокантіанців про цінність як норму, способом буття якої є значущість для суб’єкта і застосував його до інтерпретації

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АКСІОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

соціальної дії. Вивчаючи механізми міжсуб'єктних зв'язків у соціумі, Вебер, як і інші теоретики соціологічної концепції, розглядав цінності з точки зору суб'єкта. Зокрема, підтримуючи психологічну традицію розуміння цінності як інтересу, він пов'язує поняття цінності з "інтересом доби". Як і представники культурно-історичного релятивізму, трактує цінності як вираження загальних установок свого часу, але саме це, на думку мислителя, робить їх відносними в історичному аспекті певного суспільства [9]. Натомість, Вебер запроваджує поняття ідеального типу (сукупності цінностей – моральних, релігійних, політичних, економічних, духовних), тобто певної моделі, що відповідає інтересам людини на певний історичний момент. З цього ідеального типу виводяться певні установки, правила, норми поведінки та традиції, які утворюють своєрідну "матрицю" суспільного життя на певному етапі історичного розвитку цього суспільства.

Е. Дюркгейм пов'язував цінності з колективною свідомістю, відстоював думку, що бажані соціальні зміни відбуваються за допомогою вираження глибинних етичних цінностей і устремлінь суспільства [14]. Водночас він був переконаний, що будь-яке ставлення до соціальних цінностей та ідеалів, без яких не може розвиватися суспільство, – суто релігійні стосунки, оскільки це питання віри. Іншою важливою думкою Е. Дюркгейма можна вважати тезу про надіндивідуальний характер цінностей. Він вважає, що "цінності існують ніби поза суб'єктом" [8, 110], тобто цінність речі оцінюється і завжди оцінювалася лише стосовно якогось ідеалу.

У свою чергу, Т. Парсонс поняттю "цінність" надає узагальнений методологічний сенс як засобу виявлення і опису соціальних стосунків і інститутів, адже соціальна система будь-якого масштабу передбачає наявність певних цінностей, що поділяються усіма його членами. Таким чином, у Парсонса цінності є формою колективних уявлень і їх суть "...ніщо інше, як уявлення про бажаний тип соціальної системи" і [15, 18]. При чому сам Т. Парсонс прямо вказував, що залучив поняття "колективні уявлення" з праць Е. Дюркгейма, а цінності розглядав у веберівському сенсі цього слова як особливу форму колективних уявлень.

Між тим, ідею надлюдської сутності, на яку спираються цінності, розвивали представники *персоналістичного онтологізму*. Найбільш відомим представником цього напрямку вважають М. Шелера, який стверджував про об'єктивний

характер цінностей, які, на його думку, утворюють онтологічну основу особистості [19]. Але цінності, що знаходяться у предметах, не слід ототожнювати з їх емпіричною природою. Так само, як, наприклад, колір існує незалежно від предметів, яким він належить, так і цінності (приємне, величне, добре) можуть споглядатися незалежно від тих речей, властивостями яких вони є. Пізнання цінностей і їх споглядання засноване на почутті любові або ненависті. Цінності тим вищі, чим вони довговічніші і чим вище задоволення, яке ми від них отримуємо. У цьому сенсі найменш довговічними є цінності, пов'язані із задоволенням плотських бажань і з матеріальними благами. Вищими є цінності "прекрасного" та пізнавальні цінності. А найвищою цінністю, на думку М. Шелера, є цінність "святого", ідея Бога, а любов до Бога розглядається як вища форма любові.

Позиція М. Гартмана, ще одного представника персоналістичного онтологізму, характеризується спробою звільнити аксіологію від релігійних передумов, що має вихід на проблему незалежного існування сфери цінностей [4]. У зв'язку з цим Гартман вводить поняття "ідеального світу" як сфери існування цінностей. Німецький філософ укладає типологічно близьку до шелерівської ієрархії цінностей, у якій він виділяє шість класів цінностей (від нижчих до вищих): цінності блага, тобто користі і стану речей (до них відносяться соціальні, правові, політичні цінності), цінності суб'єктивного задоволення (приємного), життєві цінності (корисне для життя), етичні, естетичні, пізнавальні цінності. Кожна цінність має абсолютний зміст і значення, так само абсолютна і незалежна від людини ієрархія цінностей. Жодного ціннісного релятивізму в своїй аксіології Гартман не допускає [1].

До "проміжних" суб'єктивно-об'єктивних концепцій цінностей відносять теорії *культурно-історичного релятивізму*, що мають концептуальне відображення в працях В. Дільтея, А. Тойнбі, О. Шпенглера. Адепти теорії розглядають цінність як основу існування і функціонування культури, що є "сукупністю значень, цінностей і норм, якими володіють взаємодіючі особи". І культура, і соціум існують і об'єктивно, і суб'єктивно, що і пояснює об'єктивно-суб'єктивне положення цінності.

Принагідно зауважимо, що в аксіології неоднозначно трактується питання про носії цінностей. Зважаючи на характер суб'єкта, традиційно виділяють цінності суспільства, народу, нації, класу, партії, колективу, індивіда. Зокрема, А. Маслоу в 1968 році виділив три рівні

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АКСІОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

цінностей: загальнолюдський, рівень цінностей певних груп людей і рівень цінностей “специфічних індивідів”. М. Каган, провівши системний аналіз аксіосфери, зробив висновок, що суб’єктами ціннісних стосунків є конкретна людина, невелика контактна група людей, велика неконтактна соціокультурна група людей, “частковий суб’єкт” і людство в цілому як “сукупний об’єкт” [10].

Подібне можемо відшукати і в А. Тойнбі, для якого сама особистість з її творчим потенціалом є цінністю, а “духовні цінності зосереджені в людях” [22, 539]. При цьому особистість стає внутрішнім вмістом історії, а людина і людство “зустрічаються” з історією у системі цінностей (поряд із знаннями і проектами), тобто в культурі. Водночас система цінностей має історичний характер, адже складає основу кожної окремої цивілізації і визначає її унікальний у кожному випадку зміст. Фактично, у реляціоністських концепціях цінність постає своєрідним смисловим полем та засобом поєднання суб’єкта і об’єкта – людини, що оцінює, та світу, який оцінюється. Такий підхід до різноманітних історичних форм аксіосфери (термін за М. Каганом – *авт.*) утверджує ідею аксіологічного плюралізму, тобто множинність рівноправних ціннісних систем, залежних від культурно-історичного контексту і надзвичайно важливих в рамках пізнання таких контекстів. Напевно, тому Тойнбі послідовно відстоював позицію, що кожна культура з її неповторною індивідуальністю сама по собі є цінністю.

Висновки. Таким чином, підсумовуючи вищесказане, можна зазначити, що в сучасній науці сформувалося уявлення про принципову важливість аксіологічного знання. Слід також мати на увазі й те, що аксіологія як особлива сфера філософського дослідження постає тоді, коли буття нібито розщеплюється на реальність і цінність як об’єкт різноманітних людських бажань і устремлінь. При цьому категорія “цінність” має фундаментальне значення для аксіології, характеризуючи соціокультурне значення явищ дійсності, включених у ціннісні стосунки. Останні формуються на підставі розрізнення людиною сущого і належного, добра і зла, істинного і хибного, а також інших культурно значимих характеристик дійсності. Водночас категорія “цінність” виступає у ролі загальнометодологічного орієнтиру, додає ціннісну орієнтацію вирішенню найрізноманітніших соціальних (у тому числі, педагогічних) проблем. Саме аксіологічний підхід дозволяє систематизувати об’єктивні знання про соціальну дійсність. Ці аспекти загальної аксіології слід

обов’язково враховувати в процесі осмислення теоретико-методичних засад формування ціннісно-смыслової готовності майбутнього педагога до професійної діяльності.

1. Артемов А.А. *Философские опыты построения ценностной иерархии.* / А.А. Артемов // *Проблемы современной экономики.* – 2006. – №1/2. – Режим доступа до журн.: <http://www.m-economy.ru/art.php3?artid=21165>

2. Вебер М. *Избранные произведения* / Макс Вебер; [пер. с нем.; сост., общ. ред. и послесл. Ю.Н. Давыдова; предисл. П.П. Гайденко]. – М.: Прогресс, 1990. – 808 с.

3. Виндельбанд В. *Прелюдии: философские статьи и речи* / Вильгельм Виндельбанд; [пер. с нем.; вступ. ст. С. Франка; послесл. О. Бойцовой]. – Москва: Гиперборей: Кучково поле, 2007. – 399 с.

4. Гартман Н. *Старая и новая онтология* / Н. Гартман; пер. Д. Мироновой // *Историко-философский ежегодник.* 1988. – М.: Наука, 1988. – С. 320 – 324.

5. Гуссерль Э. *Логические исследования.* Т.2. / Э. Гуссерль. – Рига, 1988. – С. 282 – 297.

6. Дильтей В. *Собрание сочинений в 6 тт.* / В. Дильтей; под ред. А.В. Михайлова и Н.С. Плотникова. Т. 1: *Введение в науку о духе.* [пер. с нем.; под ред. В.С. Малахова]. – М.: Дом интеллектуальной книги, 2000. – С. 270 – 730.

7. Дюркгейм Э. *Социология. Ее предмет, метод, предназначение.* / Э. Дюркгейм; пер. с фр., составление, послесловие и примечания А.Б. Гофмана. – М.: Канон, 1995. – 352 с.

8. Дюркгейм Э. *Ценностные и “реальные” суждения* / Э. Дюркгейм // *Социологические исследования.* – 1991. – №2. – С. 106 – 114.

9. *История буржуазной социологии 19 – начала 20 в.* / [И.О. Кон, Е.В. Осипова, А.Б. Гофман и др., отв. ред. И.О. Кон]. – М.: Наука, 1979. – 344 с.

10. Каган М.С. *Философская теория ценности: учебное пособие* / М.С. Каган; Акад. гуманитар. наук, СПб. гос. ун-т. – СПб.: Петрополис, 1997. – 205 с.

11. Лосев А.Ф. *История античной эстетики: Итоги тысячелетнего развития: в 2-х кн.* Кн. 2. / А.Ф. Лосев. – М.: Искусство, 1994. – С. 386.

12. Макейчик А.А. *Аксиология: монография* / А.А. Макейчик; Рос. гос. пед. ун-т им. А.И. Герцена. – СПб.: Изд-во РГПУ, 2004. – 128 с.

ДІАГНОСТИКА ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЇ

13. Огурцов А.П. Аксиологические модели в философии науки / А.П. Огурцов // *Философские исследования*. – 1995. – № 1. – С. 7 – 36.
14. Олисова О.В. К определению понятия “ценность” / О.В. Олисова // *Сборник научных трудов ученых и аспирантов социологического факультета к юбилею Е.Ф. Молевича*. – Самара : Изд-во “Самарский университет”, 2001. – С. 60 – 65.
15. Парсонс Т. Система современных обществ / Т. Парсонс; [пер. с англ. Л.А. Седова и А.Д. Ковалева; под ред. М.С. Ковалевой]. – М.: Аспект Пресс, 1998. – 270 с.
16. Парсонс Т. Система координат действия и общая теория систем действия: культура, личность и место социальных систем / Т. Парсонс // *Американская социологическая мысль*. – М., 1996. – С. 462 – 478.
17. Подлесный М.Н. Проблема “ценностей” в философии: история и современность / М.Н. Подлесный // *Грані*. – Д.: Дніпропетровський державний університет, Центр соціально-політичних досліджень. – 2000. – №4 (12). – С. 94 – 96.
18. Риккерт Г. Науки о природе и науки о культуре / Г. Риккерт. – М.: Республика, 1998. – С. 43 – 128.
19. Розов Н.С. Ценности в проблемном мире: философские основания и социальные приложения конструктивной аксиологии: монография / Н.С. Розов. – Новосибирск: Изд-во Новосиб. ун-та, 1998. – 292 с.
20. Соболева М.Е. Философия символических форм Э. Кассирера. Генезис. Основные понятия. Контекст / М.Е. Соболева. – СПб.: Изд-во СПбГУ, 2001. – 152 с.
21. Столович Л. Красота. Добро. Истина. Очерк истории эстетической аксиологии / Л. Столович. – М.: Республика, 1994. – 463 с.
22. Тойнби А. Постигание истории: сб-к / А. Тойнби; [пер с англ. Е.Д. Жаркова; предисл. В.И. Уколовой; посл. Е.Б. Рашиковского]. – М.: Прогресс, Культура, 1996. – 606 с.
23. Шелер М. Избранные произведения / М. Шелер; пер. с нем. – М.: Гнозис, 1994. – 413 с.

Стаття надійшла до редакції 18.06.2009

УДК 378:004

Андрій Малихін, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри професійної педагогіки та методики трудового навчання
Бердянського державного педагогічного університету,
докторант кафедри методики трудового навчання та креслення
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова,
м. Київ

ДІАГНОСТИКА ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЇ

У статті розглядаються сутність і зміст діагностики професійно-педагогічної спрямованості становлення майбутнього вчителя технології, як необхідної передумови якісної професійної підготовки фахівця.

Ключові слова: діагностика, професійно-педагогічна спрямованість, мотивація, вчитель технології, мотиви.

Постановка проблеми. У сучасній соціально-політичній і культурно-історичній умовах розвитку державності України є актуальними завдання реформування освіти, необхідність підготовки високо кваліфікованих учителів з особистісно орієнтованою спрямованістю у навчанні та вихованні учнів. У зв'язку з цим, все більш вагомими стають дослідження, пов'язані з виявленням умов, шляхів та засобів особистісно-

професійного зростання майбутнього вчителя, у тому числі вчителя технології, в процесі його професійної підготовки.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідження проблеми формування особистості майбутнього вчителя представлено у психолого-педагогічній літературі широким колом дослідників (Г.С. Абрамова, І.М. Бгажнокова, Б.Ф. Баєв, Л.В. Долинська, М.І. Дьяченко, І.О. Кандибович, А.Й. Капська, Є.О. Климов,